

svijet? Ovo bi pitanje uzdrimalo temelje povjesničarske discipline, zahtijevajući promjene postavka i revoluciju discipline. Prema riječima autora, povijest je najbolji medij, informator društva u traženju istine, stoga ona treba postati predvodilac avangrade. Osim društvenog korektiva, povijest okoliša može pridonijeti osvješćivanju, nadahnuti i ukazali na lekcije koje bi mogle promijeniti smjer društva. Posljednja cjelina dijalog je G. Mitmana i R. Nixona pod naslovom » *A Dialogue of Form, Knowledge, and Representation*« u kojem potonji znanstvenici raspravljaju o ustajalim oblicima znanja, te njihovoj nemogućnosti sinkronizacije i prilagodbe na dinamične procese u svijetu koji se mijenja. Prema mišljenju G. Mitmana, povijest i ekologija neodvojive su znanosti. Organizmi, uključujući ljude složeni su skupovi interspecijaliziranih interakcija i komunikacija, stoga ova simbioza postaje pravilo i zahtijeva poseban pristup. Na to koliko je moderno društvo objektiviziralo prirodu, egoistično označavajući čovjeka kao temeljne jedinice razvoja i rasta, upozorava R. Nixon. Kao primjere suživota i simbioze okoliša i čovjeka navodi autohtona plemena Amerike, Australije i drugih, ističući njihovu povezanost sa prirodom i okolišem u kojem žive. Dijalog je imao za cilj upozoriti na potrebu mijenjanja svijesti društva, razorne posljedice i moguće scenarije izazvane ljudskim djelovanjem na prirodu.

Ovaj je zbornik neosporive vrijednosti pri detektiranju problema između prirodnih i humanističkih znanosti, te ujedno i upozorenje. Zahvaljujući autorima navedenih članaka, svaki je od pojedinaca ukazao na jedan aspekt zapreka, isključivost i marginaliziranje neke od znanosti. Ukazali su na niz plodonosnih suradnja i programa, izvedenih zahvaljujući ublažavanju razlika i pojednostavljenju stručnog jezika. Postavlja se pitanje koje se latentno provlači kroz svi od ovih članaka. Hoće li egocentričnost, vlastiti interes i konvencionalni okvir disciplina onemogućiti suradnju za širu dobrobit svijeta? Nije li vrijeme da prirodne i humanističke znanosti pronađu zajednički jezik i započnu stvaranje najadekvatnijih i primjenjivih programa koji bi nadilazeći vlastite interese osigurali napredak čitave zajednice?

Blanka LOZIĆ

ESEH LJETNA ŠKOLA: PRIRODNA I KULTURNA BAŠTINA POD RAZLIČITIM UPRAVAMA / NATURAL AND CULTURAL HERITAGE UNDER DIFFERENT GOVERNMENTS, ZADAR, 4. – 7. SRPNJA 2017.

U razdoblju od 28. lipnja do 2. srpnja 2017. u Zagrebu je održana međunarodna znanstvena konferencija Europskog udruženja povijesti okoliša pod naslovom *Natures in between: Environments in areas of contacts among states, economic systems, cultures and religions*. Domaćini konferencije bili su Geografski odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Odjel za geografiju Sveučilišta u Zadru. Neposredno prije i poslije konferencije, a vezano uz nju, održani su terenski obilasci i ljetna škola o povijesti okoliša u Zadru.

Za sudionike konferencije su održana dva terenska obilaska na području Nacionalnog parka Kornati i Dugog otoka 26. lipnja i Ravnih kotara 27. lipnja 2017. U nacionalnom parku posjećeni su otoci Levrnaka i najveći otok Kornat s bizantskom utvrdom Turetom iz 6. st. Čitavo vrijeme nastavnici Odjela za geografiju, koji su bili vodiči obilazaka, su govorili o promjena okoliša kornatskih otoka koji su tijekom prošlosti bili vrlo intenzivni, a rezultirali su današnjim ogoljelim, stjenovitim krajolikom. Zadnja postaja prije povratka u Zadar bile su Sali, najveće naselje na Dugom otoku. Tamo su sudionici terena mogli vidjeti tradicionalne načine korištenja zemljišta i vodnih resursa (ograđene lokve, gusterne, cisterne...). Drug dan, 27. lipnja, organiziran je obilazak dijela Ravnih kotara, također dobrog primjera promjena krajolika tijekom prošlosti. Posjećeni su Maškovića Han, najzapadniji objekt civilne arhitekture Osmanskog Carstva na području Europe, Vransko jezero, aheološko nalazište Aserija s ostacima rimskog grada i poljoprivredna zadruga MASVIN.

Nakon završetka konferencije u Zagrebu, u Zadru je od 4. do 7. srpnja održana ljetna škola o povijesti okoliša pod naslovom *Prirodna i kulturna baština pod različitim upravama / Natural*

and cultural heritage under different governments. Na školi je ukupno sudjelovalo 15 nastavnika i studenata iz Hrvatske, Austrije, Njemačke, Rusije, Ujedinjenog Kraljevstva i Sjedinjenih Američkih Država.

Prvi dan (4. srpnja 2017.) škola je otvorena uz pozdravne riječi pročelnice Odjela za geografiju i prorektora Sveučilišta u Zadru. Potom su uslijedila predavanja profesora iz Hrvatske i inozemstva o različitim aspektima proučavanja okoliša i krajolika. Na kraju su studenti predstavili sebe i svoja istraživanja koja su tematski vezana uz temu škole.

Drugi dan (5. srpnja 2017.) održana je terenska nastava na prostoru zadarskog zaobalja tj. Ravnih kotara. Temeljni cilj terenske nastave bio je da se studenti upoznaju s okolišnim temama na primjeru Primorske Hrvatske. Prvo je u naselju Vrana posjećen 2015. obnovljen Maškovića Han, gdje su studenti mogli čuti informacije o planovima njegova vrednovanja u turizmu. Potom je uslijedio boravak na prostoru Parka prirode Vransko jezero i samog Vranskog jezera. Vransko jezero i neposredna okolica dobar su primjer korištenja zemljišta i promjena okoliša od prapovijesti. Posebno se to odnosi na razdoblje od 18. st. do danas kad su vršeni melioracijski radovi, a Vransko jezero prokopanim kanalom Prosika spojeno s morem. Stručni suradnici parka govorili su o konfliktima vezanim uz zaštitu prostora parka i ornitološkog rezervata s jedne te razmjerno intenzivne poljoprivredne proizvodnje koja je prisutna u naselju Vrana s druge strane.

Treće odredište je bilo arheološko nalazište Aserija (Asseria), nekadašnji rimski grad (municipij) smješten nedaleko Benkovca u naselju Podgrađe. Dobro očuvani zidove Aserije svjedoče o visokom stupnju razvoja grada koji se temeljio, između ostalog, na vrednovanju plodnih flišnih zona Ravnih kotara i krškog-pašnjačkog prostora Bukovice. Poljoprivredna zadruga MASVIN bila je posljednje odredište terenske nastave. MASVIN je najveći proizvođač ekološkog maslinova ulja u Hrvatskoj na području koji je bilo minirano u Domovinskom ratu i zbog toga nepogodno za bilo kakav oblik vrednovanja. Nakon razminiranja i melioracije terena strojevima, zasađeno je tisuće stabala maslina što je također izrazit primjer promjena u korištenju zemljišta.

Treći dan (6. srpnja 2017.) su studenti podijeljeni u dvije grupe započeli s radom. Povijesna grupa prvo se bavila nekim općim pitanjima povijesti okoliša koje su kasnije primijenili na područja Vranskog jezera i Aserije. Zanimalo ih je kako su ljudi u određenom povijesnom razdoblju koristili zemljište i kakva su njihova razmišljanja (percepcija) promjena koje su se dogodile.

Druga, geografska grupa je odabrala jedan aspekt kulturne baštine, a to je korištenje zemljišta u vidu vinograda. Analizirali su prostorni raspored vinograda na području Ravnih kotara tijekom prošlosti, gdje se nalaze danas te su koristeći GIS tehnologiju, s obzirom na kriterije nagiba, ekspozicije i nadmorske visine, dali prijedloge najpovoljnijih lokacija uzgoja vinove loze danas.

Četvrti dan (7. srpnja 2017.) grupe su završile svoj rad i prezentirale ga svim sudionicima ljetne škole. Nakon pitanja i rasprave dodijeljene su potvrde o sudjelovanju čime je ljetna škola završena. Svaka grupa je morala napisati izvješće na 6-10 stranica koja će onda možda bit objavljena kao znanstveni radovi.

Uspješno održana škola je ispunila nekoliko ciljeva, između ostalog doprinijela je razmjeni znanja i iskustva između znanstvenika i studenata različitih područja i polja znanosti, istraživanjima povijesti okoliša i interdisciplinarnosti u znanosti.

Sudionici ljetne škole o povijesti okoliša na vidikovcu iznad Vranskog jezera, 5. srpnja 2017.

Ante BLAĆE